

فضیلت دهه اول ماه ذی الحجه

خطبه اول

الحمد لله على ما حَصَّنَا به من الفضل والإكرام و فما زال يُوالي علينا موسمَ الخير والإنعام و ما انتهى شهر رمضان حتى أعقبه بأشهر الحج إلى بيته الحرام. وأشهدُ أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له في ربوبيته وإلهيته وأسمائه الحسنى وصفاته العظام و وأشهدُ أن محمداً عبده ورسوله. أفضل من صلى وصام ووقفَ بالمشاعر و وظائف بالبيت الحرام. صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْبِرَّةِ الْكِرَامِ. وَسَلَّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا. أما بعد:

الله رحمن می فرماید: ﴿وَالْفَجْرِ ۝۱﴾ و ﴿لَيْلِ عَشْرِ ۝۲﴾ و ﴿الشَّفَعِ وَالْوَتْرِ ۝۳﴾ (الفجر: ۱-۳) «به سپیده دم (صبحگاهان) سوگند* و به شبهای ده گانه سوگند* و به جفت و تاق (هر چیزی) سوگند!» ابن كثير رحمه الله در تفسیر خود می نگارد: منظور از این ده شب دهه ذی الحجه است همانطور که ابن عباس رضی الله عنهما و ابن زبیر رضی الله عنهما و مجاهد و دیگران فرموده اند. (رواه البخاری) برادران و خواهران مسلمان! الله متعال از بین شهرها مکه را بعنوان بهترین شهرهای دنیا قرار داده. و از بین روزها و روز جمعه و ده روز اول ذی الحجه را افضل ترین روزها قرار داده و از بین ماه ها ماه رمضان را و از بین شب ها شب قدر را. فضل و احسان الله بر بندگان از حدود حساب خارج است و از جمله فضل های الله بر بنده گانش این است که مواسم و اوقات طاعات و عبادات را برایشان فراهم آورده است و تا در آن مواسم و اوقات به اعمال خوب و صالح قیام نموده و و بخاطر کسب رضای الله همه بکوشند. و از جمله ی این مواسم پر فیض و برکت همین ده روز ذی الحجه است که الله جل جلاله در قرآن کریم به این روزها سوگند یاد کرده است و و در موضع دیگر میفرماید:

﴿وَيَذَكِّرُوا أَسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ﴾ (الحج: ۲۸) «و نام الله را در روزهای مشخص یاد کنند». ابن عباس رضی الله عنهما در تفسیر آن می فرماید: یعنی روزهای دهگانه ذی الحجه/تفسیر ابن كثير. و همچنان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم برای استفاده و غنیمت شمردن این روزها مردم را تشویق نموده فرموده اند: «ما مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ» يَعْنِي: أَيَّامُ الْعَشْرِ وَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ لَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: «وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ» روایت بخاری. «روزهایی نیست که عبادت در آنها نزد الله محبوب تر و پسندیده تر از این ایام (یعنی دهی اول ذی الحجه) باشد» و گفتند: ای رسول الله! حتی جهاد در راه الله نیز از آن محبوب تر نیست؟ فرمودند: «جهاد در راه الله نیز از آن محبوب تر نیست و مگر (جهاد) مردی که با جان و مال خود و برای جهاد خارج شده و هیچ کدام را باز نیاورده (شهید شده) باشد». پس بر هر مسلمان عاقل و دانا لازم است این مواسم و اوقات را بنهایت خوشی و شادمانی استقبال نموده و غنیمت بشمارند. الله مهربان بر بندگان منت نهاد و راه های مختلف کسب ثواب را برای آنان گشود و در برابر هر عمل نیک چندین برابر پاداش میدهد و چنانکه می فرماید:

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثَالِهَا﴾ (الأنعام: ۱۶۰) «هر کس کار نیکی انجام دهد- پاداش- ده برابر دارد». همچنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم میفرماید: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَّ ذَلِكَ: فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً وَإِنْ هَمَّ بِهَا

فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضَعُفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَ وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً وَ وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً. متفق عليه.

«پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم از الله متعال روایت می کند که: «الله نیکی ها و بدی ها را نوشت و آنها را روشن کرد و پس هر کس قصد یک کار خوب و ثواب کند و انجام ندهد و الله یک حسنه کامل برای او می نویسد و واگرنیت کرد و کار نیک را انجام داد و ده حسنه برای او می نویسد و گاهی تا هفتصد حسنه و بیشتر و واگر قصد گناهی نمود و آن را انجام نداد و الله آن را یک حسنه کامل می نویسد؛ اما اگر قصد آن معصیت را کرد و آن را انجام داد و الله آن را تنها یک گناه ثبت می فرماید». قرآن کریم اصولاً مومنان در کارهای خیر تشویق نموده می خواهد از یک دیگر سبقت جویند. وبی توجه به دیگری و یا وجود دیگری در کارهای خیر شتاب ورزند و با درنگ و زمان را از دست ندهند از ایشان می خواهد که در کارهای خیر از یک دیگر سبقت گیرند و مسابقه برقرار کنند. لذا در دهه ذی الحجه مستحب است مسلمان اعمال زیر را انجام دهد:

نماز: در این ایام زود رفتن برای انجام فرائض در مسجد و بسیار انجام دادن نوافل مستحب است زیرا این اعمال از بهترین اسباب نزدیکی است. ثوبان رضی الله عنه می فرماید: شنیدم رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: «عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ» روایت مسلم «بر تو باد بسیار سجده کردن برای الله و که تو سجده ای برای الله نمی بری مگر آنکه الله تو را به خاطر آن درجه ای بالا می برد و گناهی از گناهانت پاک می کند» و این فضیلت در تمام سال وجود دارد.

روزه: از هنیده بن خالد رضی الله عنه از همسرش رضی الله عنها از برخی از همسران رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت می کند که: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ- يَصُومُ تِسْعَ ذِي الْحِجَّةِ وَيَوْمَ عَاشُورَاءَ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ». «رسول الله صلی الله علیه وسلم نهم ذی الحجه و روز عاشورا و سه روز از هر ماه را روزه می گرفتند». (روایت امام أحمد و أبوداود و النسائی)

امام نووی رحمه الله درباره روزه ایام ده گانه می فرماید: روزه آن شدیداً مستحب است.

تکبیر و تهلیل و تحمید گفتن: «قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «ما من أيام أفضل عند الله ولا أحب إليه العمل فيهن من أيام العشر فاكثروا فيها من التهليل والتكبير والتحميد» شعب الايمان «هیچ ایامی بهتر از ایام دهگانه در نزد الله نیست و هیچ عمل صالحی نیست که انجامش در این ایام دهگانه نزد او تعالی محبوبتر از اینها باشد؛ پس در آنها بسیار تهلیل (لا اله الا الله) و تکبیر (الله اکبر) و تحمید (الحمد لله) بگویند» نحوه تکبیر: (الله اکبر و الله اکبر و الله اکبر کبیرا) و (الله اکبر و الله اکبر و لا اله الا الله و والله اکبر و الله اکبر و والله الحمد). (الله اکبر و الله اکبر و الله اکبر و لا اله الا الله و والله اکبر و الله اکبر و والله الحمد).

*روزه روز عرفه: رسول الله صلی الله علیه وسلم در مورد فضیلت روزه گرفتن عرفه می فرماید: «يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ» رواه مسلم. «کفاره‌ی گناهان سال گذشته و سال آینده می شود».

* غنیمت شمردن روز قربانی (نحر): بسیاری از مسلمانان از عظمت و بزرگی این روز

غفلت می ورزند حال آنکه برخی از علما بر این نظر هستند که این روز مطلقاً بهترین روز سال است حتی بهتر از روز عرفه. ابن قیم رحمه الله می فرماید: «بهترین روزها نزد الله روز نحر است که همان روز حج اکبر است». چنانکه در سنن ابی داود از رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم روایت است که فرمود: «إن أعظم الأيام عند الله يوم النحر و ثم يوم القر». «بزرگترین ایام نزد الله سبحانه و تعالی روز نحر است و پس از آن روز قر» و روز قر یعنی روز استقرار در منی که روز ۱۱ ذی الحجه است و گفته شده است که روز عرفه بهتر است زیرا روزه اش کفاره گناهان دو سال است و هیچ روزی نیست که الله متعال به بندگانش نزدیک می شود و به خاطر اهل موقف (حجاجی که در عرفات وقوف کرده اند) به فرشتگان مباحث می کند. البته قول اول صحیح تر است زیرا حدیثی که درباره آن آمده معارضی ندارد و الله اعلم. و چه روز عرفه بافضیلت تر باشد و یا روز نحر و انسان مسلمان چه حاجی باشد چه مقیم باید در به دست آوردن این فضایل و استفاده از فرصت کوشا باشد.

پس چگونه به استقبال این روزهای خیر برویم؟ شایسته است انسان مسلمان با توبه نصوح و صادقانه و برگشتن از گناهان و ترک آنها به استقبال این روزهای خیر برود زیرا این گناهان است که انسان را از فضل پروردگار محروم می سازد. و همچنین باید با عزم صادق و جدی برای اغتنام این فرصتها از این روزهای مبارک استقبال کنیم و هر که با الله صدق ورزد و الله نیز او را تصدیق خواهد کرد: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (العنکبوت: ۶۹) «و کسانی که در راه ما جهاد کردند و قطعاً آنها را به راه های خویش هدایت خواهیم کرد» پس برادر و خواهر مسلمان من! تا فرصت هست از آن استفاده ببر. الله ما را بر قدردانی این روزها موفق بدارد. بارک الله لي ولكم في القرآن العظيم ونفعني وإياكم بما فيه من الآيات والذکر الحكيم. أقول قولي هذا وأستغفر الله لي ولكم ولسائر المسلمين انه هو الغفور الرحيم.

خطبه دوم

الحمد لله حمدا يليق بجلال وجهه وعظيم سلطانه و وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و وأشهد أن محمدا عبد الله ورسوله و صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وأصحابه ومن سار على نهجه إلى يوم الدين وبعد:

ای بندگان الله! یکی دیگر از اعمال مشروع در این دهه قربانی کردن است. اصل در قربانی آن است که برای زنده ها مشروع است چنانکه رسول الله صلی الله علیه وسلم واصحابش برای خود و خانواده شان قربانی می کردند اما اینکه برخی از مردم گمان می کنند قربانی تنها برای مرده گان است و صحیح نیست و اصل و اساسی ندارد. لکن قربانی برای اموات سه حالت دارد:

۱- به همراه افراد زنده برای آنها نیز قربانی شود؛ مانند اینکه فرد برای خود و خانواده اش قربانی کند و قصدش زنده گان و اموات باشد (خویشاوندانش که فوت نموده اند) و دلیل این قول قربانی کردن رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم برای خود و خانواده اش است در حالی که برخی از خانواده او فوت کرده بودند.

۲- اینکه فرد بر اساس وصیت متوفی برایش قربانی کند.

۳- اینکه فرد به عنوان صدقه برای اموات به طور مستقل قربانی کند: این جایز است و فقهای حنبلی تقریر نموده اند که ثواب آن به متوفی می رسد (با قیاس بر صدقه) اما آنچه مشخص است این نوع قربانی سنت و مستحب نیست به دلیل آنکه رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم برای هیچکدام از وفات کنندگانش به طور خصوصی قربانی ننموده است. نه برای حمزه سید الشهداء رضی الله عنه و نه برای فرزندانیش که قبل از ایشان وفات کردند و نه برای همسرش ام المومنین خدیجه رضی الله عنها که از محبوب ترین همسرانش بود. و از هیچکدام از اصحاب پیامبر رضی الله عنهم اجمعین روایت نشده که برای یکی از بستگان متوفی خود به طور خصوصی قربانی کرده باشند. همچنین کاری که برخی از مردم انجام می دهند و سال اول وفات میت برایش قربانی می کنند و اعتقاد دارند که در این قربانی نباید هیچ کس را شریک نمود و صحیح نیست. شاید اگر آنها می دانستند می توان از طرف خود و خانواده خود چه زنده گان و چه رفتگان قربانی نمود و چنین نمی کردند.

برادران مسلمان! وقتی شخص نیت قربانی کرد و ماه ذی الحجه (چه با رویت هلال و چه با تکمیل ماه ذی القعدة) وارد شد؛ بر او حرام می شود که موی خود را کوتاه کند و یا چیزی از آن کم کند و یا ناخن خود را بگیرد و یا هر چیزی از پوست خود بگیرد تا اینکه قربانی را انجام دهد زیرا در حدیث ام سلمه رضی الله عنها از رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم روایت شده که ایشان فرمودند: «إِذَا دَخَلَتِ الْعَشْرُ وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَصْحَى فَلَا يَمَسَّ مِنْ شَعْرِهِ وَبَشِيرِهِ شَيْئًا» صحیح مسلم «اگر ماه ذی الحجه وارد شد و یکی از شما خواست قربانی کند و مو و ناخن هایش را نگه دارد [کوتاه نکند]». و اگر در وسط دهه ذی الحجه نیت قربانی کرد از زمان نیت این کارها بر او ممنوع می شود و اگر قبل از نیت مو و یا ناخن خود را کوتاه کرده بر او اشکالی نیست. پس حکمت این نهی چیست؟ از آنجا که قربانی کننده در برخی از اعمال نسک یعنی قربانی برای الله با حاجیان مشارکت کرده است در برخی از خصوصیتهای احرام نیز با آنها شریک می شود مانند ممنوع بودن گرفتن مو و ناخن و... اما خانواده او می توانند این کارها را انجام دهند.

و این حکم خاص قربانی کننده است اما این حکم به خانواده او و کسانی که او از طرف آنها قربانی می کند تعلق نمی گیرد زیرا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «اگر یکی از شما خواست قربانی کند...» و همچنین از ایشان صلی الله علیه و آله وسلم روایت شده که از طرف اهل بیتش قربانی می کردند اما روایت نشده به آنان دستور امساک از این موارد را داده باشد. اما اگر شخصی که نیت قربانی دارد چیزی از مو یا ناخن و یا پوستش گرفت گناهکار است و باید به الله توبه نماید و بار دیگر تکرار نکند و کفاره ای بر او نیست و هیچ امری بر او تعلق نمی گیرد. و اگر از روی فراموشی یا جهل یا بدون قصد این امور از او صورت گرفت گناهی بر او نیست. اما اگر مجبور شد به علتی این امور را انجام دهد گناهی بر او نیست مثلاً اگر ناخنش شکست و راهی جز کوتاه کردن آن نبود یا برای مداوای زخم موجود در سر مجبور به تراشیدن سر شد.

عباد الله! صلوا وسلموا علی من أمرتم بالصلاة والسلام علیه في قوله سبحانه:

﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾ (٥٦)

(الأحزاب: ٥٦) اللهم صلِّ وسلِّم على عبدك ورسولك محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين و والتابعين لهم بإحسان إلى يوم الدين. اللهم ارض عن الصحابة الأخيار و آل البيت الأبرار و اللهم إنا نشهدك حب نبيك و وأهل بيت نبيك و أصحاب نبيك و ومن سار على نهج نبيك صلى الله عليه وآله وسلم. اللهم وفقنا لما تحب وترضى و اللهم انصر الإسلام والمسلمين و ودمر أعداءك أعداء الدين. اللهم اغفر لنا ولآبائنا وأمهاتنا وجميع المسلمين الأحياء منهم والميتين و برحمتك يا أرحم الراحمين و اللهم آت نفوسنا تقوها وزكها أنت خير من زكاها و أنت وليها ومولاها و ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار. عباد الله! إن الله يأمر بالعدل والإحسان وإيتاء ذي القربى و وينهى عن الفحشاء والمنكر والبغى و يعظكم لعلكم تذكرون.